

विश्व-या.प.क. धर्म

प्रकाशक:-

श्री. भीरज महेशुद
सेक्रेटरी:- जलधर कोसेरामजी.

रु. ई.एस. स्ट्रीट, डे.ए.

—मुंबई

ગુજરાત વિધાનસભા
અમદાવાદ
ગુજરાતી ગોપીરાઈટ સંગ્રહ

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાઈટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૮૬૭૧ વર્ગીક

પુસ્તકનું નામ ૧૫૨૫૫૫૫૩ ધર્મ

વિષય ૫૭૮૬૫

વિશ્વવ્યાપક ધર્મ

દુનિયાભરમાં જે કેટલીક અમત્યની ઘટનાઓ
બની રહી છે તેમાં ખાસ નોંધવા લાયક બહાઈઝમ
નામથી જાણીતી થયેલી ધાર્મિક ચળવળ છે. આ
ચળવળ તરફ પૂર્વના તેમજ પશ્ચિમના વિદ્વાનોનું
ધ્યાન ખેંચાયું છે, અને જૂદી જૂદી કોમોના, જૂદા
જૂદા પંથોના, અને જૂદી જૂદી પ્રજાઓનાં અસંખ્ય
મનુષ્યોને પોતાના ઝુંડ નીચે એકત્રિત કરતી તે
જગતના બધા ભાગોમાં ત્વરાથી પ્રસરી રહી છે.
ધર્મના ઉદાર ભાવથી ભરપૂર એ ચળવળનો આધાર
ભૂત સિદ્ધાંત બધા ધર્મોની એકતાપર રચાયો છે. એ
ચળવળના આત્મારૂપ અવતારીક પુરૂષ બહાઉલાહના
શબ્દોમાં “બધી દુનિયાનું લહું થાય અને પ્રજાઓ
સુખી થાય; બધી પ્રજાઓ ધર્મના એક રંઝે રંઝામ,

અને મનુષ્યનો બ્રાતૃભાવ ખીલે; મનુષ્ય મનુષ્ય વચ્ચે પ્રેમ અને એકતાનાં બંધન મજબુત થાય, ધર્મભેદ અને કાળા ગોરા રંગનો ભેદ ટળે, અને બધાં માણસો એકબીજાનાં સગાં સહોદર અને કુટુંબી તરીકે વર્તે—આ બધું આપણે ઇચ્છીએ છીએ. પોતાના દેશને પોતે ચાહે છે એમાં મનુષ્યને અભિમાન લેવા જેવું કશું નથી; પણ પોતાના માનવ બંધુને પોતે ચાહે છે એમાં જ તેણે સાચું અભિમાન ધરવું જોઈએ.”

બહાઈઝમનાં ત્રણ સ્વરૂપ વિચારવા જેવા છે: પ્રથમ ખાખ, જેમણે ઇશ્વરનો મહાન અવતાર હુંક વખતમાં થશે એવું લવિધ્ય ભાખ્યું હતું; પછી બહાઉલ્લાહ, જેમણે ઇશ્વરનો અવતાર પોતે છે એમ બહેર કર્યું હતું; પછી અબદુલબહા, જેમને અખ્ખાસ અફંદીના નામથી પણ ઓળખવામાં આવે છે અને જેઓ આજે દુનિયામાં બધા બહાઈ ધર્માનુયાયીઓના નેતા છે.

બાબ

બાબ એટલે ઈશ્વરના અવતારને પધારવાના દર-
વાબરૂપ પોતે છે એવું બહેર કરનાર, **મીરઝાં**
અલીમહમદનો જન્મ શીરાઝમાં ઈ. સ. ૧૮૧૬ના
આક્ટોબરમાં થયો હતો. એમના પિતા ઉનના વેપારી
હતા. ઈ. સ. ૧૮૪૪ એટલે હીજરી સન ૧૨૬૦ માં
૨૪ વર્ષની ઉમરે તેમણે પોતાને બાબ તરીકે બહેર
કર્ચા હતા. બચપણમાંજ તેમના પિતા મરણ પામ્યા
હતા, અને તેમના મામાએ તેમને ઉછેર્યા હતા.

તેમની રિયતિના યુવાનને છાજે એવી સામાન્ય
કેળવણી તેમણે લીધી હતી, છતાં નાનપણથીજ તેઓ
પવિત્ર અને સદ્ગુણી હતા, અને તેમની રીતભાન અને
આકૃતિ આકર્ષક હતાં.

લોકધર્મનાં સત્ય સિદ્ધાંતો સમજાવી મનુષ્ય મનને
વિશાળ કરવા સાથે તેમણે પોતાના ઉપદેશની
શરૂઆત કરી. તેમણે કહ્યું:—“ભૂતકાળમાં અણીના

પ્રસંગોએ ઈશ્વરે પૃથ્વીપર પયગમ્બરને મોકલ્યા છે, અને એ પયગમ્બરે પરમ સત્ય પ્રકટ કર્યું છે. લવિબ્યમાં પણ જ્યારે જરૂર પડશે ત્યારે તેમજ થશે. ”

એક લાખ યાત્રાળુઓ સમક્ષ મક્કામાં તેમણે પોતાનો ઉપલો ઉપદેશ પ્રથમ આપ્યો. મક્કાથી પાંચ ફરતાં બુશાયરમાં જ્યારે આવ્યા ત્યારે તેમના ઉપદેશની અસર ઈરાનના ઘણા ખરા ભાગમાં પહોંચી ચૂકી હતી, અને તેમના ઉપદેશને માનનારાઓની સંખ્યા એટલીતો વધતી જતી હતી કે તેથી મુલ્લાઓમાં ભારે ગભરાટ ફેલાયો.

ઉપલો ઉપદેશ બહરમાં મૂક્યા પછી તરતજ કેટલાક અનુની મુલ્લાઓની શીખવણીથી તેમને કેદ કરવામાં આવ્યા, અને જેમ જેમ તેમના ઉપદેશની અસર ફેલાતી ગઈ, તેમ તેમ તેમને એકમાંથી બીજા જેલમાં મોકલવામાં આવ્યા. છેવટે ઇ. સ. ૧૮૫૦ના

જુલાઈમાં તેમને ટેપ્રીઝમાં બાહર રીતે ગોળી બહારથી દાર કરવામાં આવ્યા.

તેમના સિદ્ધાંત બહુ સાદા હતા. “ફક્ત ઇશ્વરમાં જ પવિત્ર શ્રદ્ધા રાખો” એ તેમનો આદેશ હતો. ઉંચા પ્રકારનું નીતિમય જીવન ગાળવા પર તેમણે ખાસ ભાર મૂક્યો છે, અને સ્ત્રી પુરૂષની સમાનતાનો તેમણે ઉપદેશ આપ્યો છે. તેમના શિક્ષણનો અને લખાણનો મોટો ભાગ પયગમ્બરની પધરામણીને લગતો છે. તેમણે એવી આગાહી કરી હતી કે તેમના ઉપદેશ અપાયાને ૧૯ વર્ષ પછી ઇશ્વરનો અવતાર બાહર થશે.

ઈ. સ. ૧૮૫૨માં બધા આગેવાન બાબીઓને પકડી કેદ કરવામાં આવ્યા, અને કેટલાકને મારી નાખવામાં આવ્યા. ત્યાર પછી બાબીઓ પર એવા ભયંકર જુલમ સુઅરવામાં આવ્યો કે જેનો દાખલો ઇતિહાસમાં જડવો મુશ્કેલ છે. પાતાના ધર્મના સિદ્ધાંતોમાંથી

રંચ પણુ ન ખસતાં પોતાના પ્રાણનું હસતે મોંએ
અલિહાન આપનાર આ વીર ચહીદોની સંખ્યા ૩૦
થી ૫૦ હજાર જેટલી અંકાઈ છે. જેમાં સ્ત્રીઓ
પુરૂષો અને બાળકોનો પણ સમાવેશ થાય છે.

(ખડાઉલ્લાહ)

આજે ખડાઉલ્લાહ (મુશ્વરની વિભૂતિ)ના નામથી
આખી દુનિયામાં જાણીતા થયેલા નુરજી મીરઝાં
હુસેનઅલીનો જન્મ ઇ. સ. ૧૮૧૭માં ઇરાનના
તહેરાન શહેરમાં થયો હતો. તેમના પિતા વજીર હતા
અને હાદા વડા વજીર હતા. નાનપણથીજ લોકો
તેમના તરફ માનની નજરથી જોતા હતા. તેમણે ૪થી
કેળવણી લીધી નહોતી, તોપણ બ્યારે બ્યારે તેઓ
વિદ્વાનોની સલાઓમાં જતા, અને ત્યાં ચર્ચાતા
મુશ્વર અને તત્ત્વજ્ઞાન સંબંધેના સૂક્ષ્મ વિષયો પરત્વે
પોતાનો અભિપ્રાય દર્શાવતા ત્યારે તેમના હકાપણ
અને ચતુરાઈ જોઈ હાજર રહેલા સહુ કોઈ મુગ્ધ બની
આમ્રીન થતા.

૨૭ વર્ષની ઉંમરે બાળના ઉપદેશની તંમને લગની લાગી, અને તેનો પ્રચાર કરવાને પોતે તત્પર થયા. બાળના ઉપદેશનો પ્રચાર પોતે પૂર વેગથી કરી રહ્યા છે એવી બબર પડતાં તેમને કંદ કરવામાં આવ્યા અને તંમની સઘળી મિલકત જપ્ત થઈ. તંદુરાનની જેલમાં ચાર માસ રાખ્યા પછી તેમને છૂટા કર્યા, અને તંમના કુટુંબ અને થોડા સાથીઓ સાથે, તેમણે ઉપાડેલી ચળવળ શાન્ત પડે એ હેતુથી બગદાદ મોકલી દેવામાં આવ્યા.

આશરે ૧૧ વર્ષ તેઓ બગદાદમાં રહ્યા. અહીં આ ઈરાન અને અરબસ્તાનમાંથી ઘણા અનુયાયીઓ તેમના દર્શન માટે આવતા, અને તેમના નયન અને ઉપદેશમાં રહેલી શ્રદ્ધાની ઉડી છાપ લઈ પાછા જતા. તંમનાં સિદ્ધાન્તોનો 'પ્રચાર' અરબસ્તાનમાં થતો જોઈ ઉલ્માઓ ચોંક્યા, અને તેમણે કોન્સ્ટન્ટીનોપલમાં તેમને મોકલાવ્યા.

કોન્સ્ટન્ટીનોપલ જતાં બગદાદ પાંચ નજીબ પાશાના બાગમાં બાહાઉલ્લાહે અને તેમના કુટુંબે ૧૨ દિવસ સુધી સુકામ કર્યો. અહીંયાં પાતાના પુત્ર અબ્દુલબહા, અને કેટલાક અંતરંગ સથીઓને તેમણે જાહેર કર્યું કે જે ઈશ્વરાવતાર સંબંધે બાબની આગાહી હતી, અને પૃથ્વીપર ઈશ્વરનુ સામ્રાજ્ય સ્થાપવાને લવિષ્યમાં ઈશ્વરનો અવતાર થશે એવી જે આગાહી બધા પયગમ્બરોએ લાખી છે તે અવતાર પાતે છે.

કોન્સ્ટન્ટીનોપલમાં તેઓ પાંચ મહિના રહ્યા. અહીંયાં પણ તેમના સિદ્ધાંતોના પ્રચારથી તેમને રૂમાનિયામાં આવેલા આફ્રિયાનોપલમાં ઠાઠી મૂકવામાં આવ્યા. આમ કરવામાં મુરદ એવી હતી કે તે શહેરમાં જુદા અને ખ્રીસ્તી લોકોની વસિત ઝાઝી હોવાથી તેમના સિદ્ધાંતનો પ્રચાર થતો અટકે. આફ્રિયાનોપલમાં તેઓ ૫ વર્ષ રહ્યા, તે દરમિયાન તેમના

અનુયાયીઓની સંખ્યા જામરી વધી, એટલુંજ નહિ પરંતુ એ અનુયાયીઓનું નૈતિક અને આધ્યાત્મિક ખળ પણ ખીલી નીકળ્યું.

૧૮૬૩ અને ૧૮૬૯ વચ્ચે બહાઉદ્દાઉલે દુનિયાના જૂદા જૂદા રાજા મહારાજાઓને પત્રો લખ્યા. તેમાં લખ્યું હતું કે “પ્રાણી માત્ર તરફના મનાતન પ્રેમને લીધે ઇશ્વર પાતે નિરાકાર જગતમાંથી સાકાર જગતમાં મનુષ્ય દેહે અવતર્યા છે,” અને તેના સામ્રાજ્યના સદા ખુદ્દા રહેના દરવાજામાં પ્રવેશ કરવાનો માર્ગ દાખલ થવાની ઇચ્છાવાળા સર્વને માટે તૈયાર છે.

આ પત્રો તેમજ મહારાણી વિક્ટોરિયા ને, રશિયાના ઝારને, ફ્રાન્સના રાજા નેપોલિયનને, જર્મનીના સમ્રાટને, અમેરિકાના પ્રેસિડન્ટને, પાપને, ઇરાનના શાહને, ટર્કીના સુલ્તાનને અને બીજાઓને પણ બોલ્યા.

મહારાણી વિક્ટોરિયાએ જવાબ આપ્યો કે “આ પત્રમાનું સત્ય જો ઇશ્વર પ્રેરિત હશે તો તું જરૂર ટકશે અને કદાચ તેમ નહિ” હોય તો તેથી કોઈને નુકશાન પણ નથી” એના જવાબમાં બહાઉદ્દાહે લખ્યું કે મહારાણીનું રાજ્ય દીર્ઘકાળ ટકશે અને આબાદી લોગવશે. આ આગાહી સાચી નીવડી તે આપણે બધા જાણીએ છીએ.

રશિયાના આરે પત્રમાં લખેલા સત્યનો સ્વીકાર કર્યો, અને બહાઈ ધર્મનાં સિદ્ધાંતો શું છે તેની તપાસ માટે પોતાના એક ઉમરાવને મોકલી આપ્યો. આ ઉમરાવ પર બહાઉદ્દાહના ઉપદેશની સારી અસર થઈ અને તે પોતાને વતન પાછો ફર્યો.

પોપે પત્રની અવગણના કરી અને તેને બીજો પત્ર મળ્યો. તેમાં એને એવી તાકીદ આપવામાં આવી હતી કે તેના તુમાબી લર્થા કૃત્યથી તેની ઐહિક સત્તા નાશ પામશે. ઇતિહાસ સાબ પૂરે છે કે ફ્રાન્સ અને

જર્મની વચ્ચેની ૧૮૭૦માં થયેલી લડાઈમાં ઇમેન્યુ-
અલ્લે પોપને કેદમાં નાંખ્યો હતો.

જર્મનીનો ઉગ્ગે ફ્રેડરિક સીરીયા સુધી આવ્યો,
અને બહાઉદ્દાહે તેને અકકામાં મળવાને આમંત્રણ
કર્યું, છતાં ગયો નહિ. આ પરથી તેને ચેતવવામાં
આવ્યો કે તે પોતાના દેશ પર કદિ રાજ્ય કરવા
પામશે નહિ. આપણે બાણીએ છીએ કે તેની ભયંકર
માંદગીને પ્રસંગે તેને તાજપોષીની ક્રિયા કરવામાં
આવી, અને જર્મનીપર એક દિવસ પણ હકુમત
ચલાવ્યા શિવાય તે મૃત્યુલોકનો મહેમાન થયો.
ફ્રાન્સના નેપોલિયને ઉભાએ પત્ર વાંચી ફેંકી દીધો
અને કહ્યું, “જો તે ખુદા છે તો હું બે ખુદા છું.”
એ રાજાની સત્તા જુથારે ઘણી જામી ત્યારે તેણે
કહ્યું, “આ પૃથ્વીની સપાટી પર માત્ર ખુદા હું
ચોતેજ છું.” “બહાઉદ્દાહે તેને બીજી પત્રિકા
મોકલી અને એવી સૂચના કરી કે તે રાજ્યપ્રતા

ખોશે, દેશનિકાલ થશે, અને ત્યાં મરણ પામશે. ૧૮૭૦માં ફ્રાંસ અને પ્રશિયા વચ્ચેની લડાઈમાં રાજ્યસત્તાને નિર્મૂળ કરી લોક સત્તાને યુગ મંડાવ્યો, અને ઉભા નેપોલિયનને ઈંગ્લાંડમાં નાશી જવું પડ્યું, ત્યાં બહાઉલાહ કરેલી આગાહી પ્રમાણે તે ગુજરી ગયો.

૧૮૬૮માં બહાઉલાહને એકરમાં દેશપાર કર્યો. ટર્કીની સરકારનો કેપ બ્લેડરી લેનારને એકરમાં કાળા પાણીની સબ મળતી. એકર કારમેલ પર્વતની ઉત્તરે છે, અને તેની આબોહવા નાદુરસ્ત હતી અને ત્યાં પહોંચવામાં મુશ્કેલી વેઠવી પડતી અહીંઆ બહાઉલાહ અને તેમના સાથીઓને જેલની બે કોટડીઓમાં કેદ કરવામાં આવ્યા અને તેમને જે ખોરાક અપાતો તે પણ આંધા પાતળો અને પેટ પૂરતો નહિ. બે વર્ષની સખ્ત ટીપ લોગવ્યા પછી તેમને અને તેમના કુટુંબને એક ઘરમાં રહેવાની સવડ કરી આપવામાં

આવી. થોડાંક વર્ષ પછી અકઠાયી નજદીકમાં તેમને પોતાનું જીવન શેષ ગાળવાની રજા મળી. અકઠાના મેદાનમાં બેઠી નામથી ઓળખાતા સ્થાનમાં બહાઉલાહે ૧૮૬૨ના મેની તા. ૨૬મીએ આ ક્ષની દુનિયાનો ત્યાગ કર્યો.

તેમનાં મુખ્ય લખાણોમાં કીતાબુલ અકદસ (ધારાશાસ્ત્ર) કીતાબુલ એકાન (સત્યશાસ્ત્ર) ગુમ મંદેશ, હંશરાકત, તજવ્યત, અને સ્વર્ગના સંદેશ છે. એ સિવાય તેમણે પત્રો લખેલા તેમને આપેલા ઉત્તરમાં પણ તેમના ઉપદેશની ઝાંખી થાય છે.

અબદુલબહા

બહાઉલ્લાહના સ્વર્ગવાસ પછી બહાઈ ધર્મીઓ નેતા વિનાના ન રહ્યા. બહાઉલ્લાહે પોતાના મૃત્યુ પહેલાં પોતાના અનુયાયીઓને લખીને તેમજ મોઢેથી એવું ફરમાન કર્યું હતું કે પોતાના સ્વર્ગવાસ પછી તેઓએ અબદુલબહાને પોતાના ગુરૂ તરીકે માનવા

અને અખદુલખડામાં પોતેજ અવતરેલા છે એમ ગણવું. અખદુલખડા દેવી પુરૂષ છે એમ જણાવવાની અત્રે જરૂર નથી. તેમના અવતારથી પારસીઓમાં અને ખ્રીસ્તીઓમાં પ્રચલિત લવિષ્યવાણી સાચી પડી છે. બાળ, બકાઉલ્લાહ, અને અખદુલખડા એ ત્રણ દિવ્ય આત્માઓ જેમના ધડાથી જીવન કેવી રીતે જીવવું એનો પાઠ મનુષ્ય જાતિને મળ્યો છે, અને જેમનું ઉપદેશામૃત આજની અને હવે પછીનાં હજારો વર્ષ સુધીની મનુષ્ય જાતિને આદર્શ સમાન રહેશે—તેમના આ લોકમાં અવતરવાથી જૂઠાં જૂઠાં ધર્મ શાઓમાં ભાખેલી લવિષ્યવાણી કેવી રીતે સાચી ઠરી છે એ સંબંધે શાસ્ત્ર વિશારદ પંડિતોએ અનેક પુસ્તકો લખ્યાં છે, અને તેથી આ નાના પ્રસ્તાવમાં તે વિષે ઉલ્લેખ કરવાની જરૂર નથી.

દુ'કમાં, ખ્રીસ્તીભાઈઓ જેને બાઈબલમાંની આગાહી પ્રમાણે ઇશ્વરનો દિકરો માને છે તે અખદુલ-

બહા છે. “તે મને સાદ પાડી કહેશે, હે મારા પ્રભુ!
 તું મારો પિતા છે, અને મારા મોક્ષનું દ્વાર તું છે.
 વળી હું તેને મારો પાટવી કરી સ્થાપીશ, અને તેને
 દુનિયાના રાજાઓથી ઉંચે આસને બેસાડીશ.”-ખાઈ
 બદનાં ગીત ૮૬; ૨૬, ૨૭ “યજ્ઞમાંનોનો પ્રભુ આમ
 કહે છે તે તેને સંભળાવે. શાખા જેનું નામ છે તે
 માણસને જૂઓ; તે તેની જગ્યામાંથી ઉત્પન્ન થશે.
 પ્રભુ મંદિર ખડું કરશે, તેનો મહિમા ગાશે, અને
 તેના આસનપર બેસી અમલ કરશે. તેના આસનપર
 બેસી તે ઉપદેશ દાતા પણ બનશે, અને તે બન્ને
 વચ્ચે શાંતિના સંદેશાની આપ લે થશે.” ઝેકરીઆહ
 ૬; ૧૨, ૧૩. “ઝીયોનની પવિત્ર ટેકરી પર મેં મારા
 રાજાને સ્થાપ્યો છે. હું દુરમાન બહાર પાડીશ. ઇશ્વરે
 મને કહ્યું છે, તું મારો પુત્ર છે; આ દિવસે મેં તને
 પેદા કર્યો છે.” ગીત ૨; ૬, ૭.

આ લેખકને કેટલાક ઓરાઝીઅન ભાઈઓ તર-
 ફથી કહેવામાં આવ્યું છે કે અબદુલબહાના અવતર-

વાથી તેઓની શાહ બેકરામની આગાડી સાચી હતી
 છે. એકાએક થયાં તેઓ (ઝેરાસીઓ) એક એવા
 અવતારની આનુરતાથી રાહ ભેગા રહ્યા છે કે જે તેના
 પિતા હુશીદર ખુમીના તખ્તપર વિરાજી આખી
 દુનિયાપર અમલ ચલાવશે. તેઓ એમ પણ માને છે
 કે એ અવતારથી આખી દુનિયાના લોકો વચ્ચે એકતા
 જામશે, જેમાં જૂદી જૂદી પ્રજાઓના જૂદા જૂદા ધર્મના
 અને વર્ણના લોકો ભળશે, અને તેની આજ્ઞાને પૂર્વ
 અને પશ્ચિમનાં સર્વ લોકો વધાવી લેશે. આ ઝુમ્બેશને
 જેને સ્કેજ પણ ખ્યાલ હશે તે કબુલ કરશે કે જૂદા
 ધર્મનાં, વર્ણનાં અને પ્રજાનાં મનુષ્યોમાં એકતા
 ફેલાવવાનું કામ અબદુલખડાએ ઉમદા રીતે બજાવ્યું
 છે. તેમની મુલકાત હેનાર મુસાફરો જણાવે છે કે
 એક જ ટેબલ પર બેસી જ્યુ, પારસીઓ, ખ્રીસ્તીઓ,
 અને મુસલમાનોને એક દીલીથી સહ ભોજન કરતા
 તેમણે જોયા છે. યુરોપ અને અમેરિકામાં તેમના ઉપ-

દેશના વેગથી થતા પ્રચારને લીધે આપણને સમજાય છે કે બહાઉદ્દાહના સિદ્ધાન્તો માત્ર પૂર્વ તરફના લોકોને ઉદ્દેશીને છે એવું નથી, પરંતુ પૂર્વ અને પશ્ચિમ બન્નેને તેમની એક સરખી જરૂર છે.

તા. ૨૩ મે ૧૮૪૪ને રોજ અબદુલ બહાનો જન્મ થયો. તેમની નાની ઉમરમાં તેમના પિતા કેદમાં હતા અને તેમની મિલકત જપ્ત થઈ હતી. થોડાં વર્ષ પછી તેમના પિતાની સાથે તેમને બગદાદ જવું પડ્યું, અને અહીંયા તેઓ તેમની સેવામાં મોટો ભાગ લેવા લાગ્યા. બગદાદથી ડોન્ટાન્ટીનોપલ અને ત્યાંથી આઝિયાનોપલ અને એકરમા એમ વારંવાર તેમના પિતાને દેશપાર કરવામાં આવ્યાથી તેમને નાનપણની કેળવણીમાં અંતરાચ આવ્યો, અને તે પછી તેઓ કેઈ શાળામાં ગયા નથી.

તેમના પિતા અને ૭૦ બહાઈઓ સાથે જ્યારે તેઓ એકરમાં હતા, અને તેમનામાંના ઘણાખરા

મલ્લેરીયા અને બીજા રોગથી પીડાતા હતા ત્યારે તેઓ
માંદાઓની સારી રીતે માવજત કરતા, અને પોતાના
હસમુખા અને આનંદી સ્વભાવથી સર્વને આનંદ
અને શાંતિ આપતા.

દર શુક્રવારે સવારમાં અબદુલબહા ગરીબોને દાન
કરે છે. તેમના આગમનની રાહ જોતાં સ્ત્રી, પુરૂષ
અને બાળક ભિખારીઓ સેંકડોની સંખ્યામાં તેમના
દ્વાર આગળ ખડાંજ હોય છે. અહીંઆ આપણને
અબદુલબહાનું ગરીબો પ્રત્યે વર્તન કેવું છે, તેમના
પ્રત્યે તેમનો અજબ પ્રેમ કેટલો બધો છે અને તેમને
તેઓ કેવી મદદ આપે છે તેની પ્રતીતિ થાય છે. દાન
બહેંચતા ત્વરાથી એકથી બીજા તરફ વળતા, સમભાવ
અને પ્રોત્સાહનાના એકાદ બે શબ્દો સંભળાવવા થોભી
જતા, દરેક લાંબી પસારેલી હથેળીમાં કંઈને કંઈ
દાન સેરવી દેતા, બાળકોના ચહેરાને પ્રેમ ભાવથી
સ્પર્શતા, રસ્તે જતાં ગ્રંથો એથી વળગી પડતી

વૃદ્ધ ડોશીઓના હાથને ઝીલી લેતા, આંખ વિનાના ડોસાઓને પવિત્ર શબ્દોનું શ્રવણ કરાવતા; બાતે દાન લેવા આવવાને અશક્તોના સંબંધમાં પૂછપરછ કરતા, અને પ્રેમના સંદેશ અને આશિષ સાથે તેમને દાન મોકલાવી આપતા અબદુલબકા ખરે દેવદૂત સમાન હોય તેવી આપણને પ્રતીતિ થયા વિના રહેતી નથી.

૧૯૦૮ના ઉનાળા સુધી તેઓ ટર્કીની સરકારના કેદી હતા. ત્યાર પછી તેમને મુક્ત કરવામાં આવ્યા અને હવે ગમે ત્યાં જઈ શકે છે. એકરની કીલ્લાખંધી દિવાલો, જેમાં તેમને ૪૦ વર્ષ સુધી કેદ રહેવું પડ્યું તેમાંથી તેઓ ૧૯૧૦માં બહાર આવ્યા. અને ઇજીપ્ત ગયા. અહીં આ અલેક્ઝાન્ડ્રીઆ પાસે રમલેહમાં તેઓ થોડા માસ રહ્યા અને વચ્ચે કેરો અને પોર્ટ સૈયદની પણ મુલાકાત તેમણે લીધી.

ઇજીપ્તના લોકોમાં અબદુલ બકા બહુ સારી રીતે

જાણીતા છે, અને તે સંબંધમાં મોઆમીડ, જે બધા મુસલમાનોનું માનીતું પત્ર છે તેમાંથી થોડી લીટીઓ ટાંકીએ છીએ. “એકર અને સીરીઆમાં જીંદગીનો મોટો ભાગ રહેલા હોવા છતાં, ઇરાન, હિંદ, યુરોપ અને અમેરિકામાં અમદુલ્લામકાના લાભો અનુયાયીઓ છે, જેઓ તેમને ઇશ્વર તુલ્ય સન્માને છે અને પૂજે છે.

“તેમના સંસર્ગમાં આવનાર દરેકને તેમનામાં મનુષ્ય સ્વભાવનું સંપૂર્ણ જ્ઞાન છે એવ લાગ્યા વિના રહેતું નથી. તેમની વાણીમાં છટા છે, અને તે હૃદયને સ્પર્શી આત્માને અજવાળે છે. તેમનો ઉપદેશ અને વાર્તાલાપ દુનિયાના મહાન પ્રશ્નોના ઉકેલને લગતા હોઈ ધર્મ લેદ, જાતિલેદ, અને ભૂમિભેદને ઓગાળે છે અને ચીરકાળ ટકી રહે એવી બાંધુતા અને એકતાના મૂળ દ્રઢ કરે છે.”

ઇજ્જતમાં હથ માસ રહ્યા પછી તેમણે યુરોપની મુસાફરી કરી સ્વીટઝર્લૅન્ડ, ફ્રાન્સ, અને ઇંગ્લૅન્ડની

મુલાકાત લીધી અને એલેક્ઝાન્ડ્રીઆમાં પાછા ફર્યા.

એ બાદ તેઓ અમેરીકામાં ગયા જ્યાં તેમને સારો સત્કાર થયો. અમેરીકાથી ઇંગ્લેન્ડ તરફ પાછા ફરતાં તેમણે લંડન, એડીનબરો, બ્રુડરેન્ડ, પારીસ, સ્ટુટગાર્ટ (જરમની) અને યુરોપન. કેટલાક ખીબ્લસ્થળોની ફરીથી મુલાકાત લીધી.

“પૂર્વના જ્ઞાની તમારી મુસાફરી દરમિયાન અબ-દુલબહાને તમે મળ્યા હતા કે કેમ?” એ પ્રશ્નની ઉજ્જવળ સંઘના પ્રતિનિધિએ પૂછેલા સવાલનો મી. વેલેરલી ટચુર પાલે જે જવાબ આપ્યો છે તેની ટુંકી નોંધ લઈ અમે નિર્મીશું. “હા અબદુલબહાને હું એલેક્ઝાન્ડ્રીઆ નજદીક મળ્યો છું. ત્યાં તે પાતાના કેટલાક અનુયાયીઓ સાથે વસે છે....તમની ઉમર ૬૫ વર્ષની છે, તેમના શરીરનું કદ મધ્યમ છે, અને તેઓ દેખાવમાં ભવ્ય છે.....ભવિષ્યના જમાનાનાં આધ્યાત્મિક આદર્શનું પરમ દિવ્ય કેન્દ્ર રથાન તેઓજ છે એવી તેમને ભેચાથી એકદમ પ્રતીતિ થાય છે. અબદુલબહાની શક્તિ અથવા તો તેમને આશિ રહી બાળક જેવી શુદ્ધ શક્તિનો જેમને પરિચય છે તેમને નિઃશંક

એમજ લાગે છે કે આખી દુનિયાના ધાર્મિક તેમજ સામાજિક વિકાસને બહાઈ ધર્મનો રંગ જરૂર લાગશે. તેમના આશીર્વાદ લેવાને દુનિયાના દરેક ધર્મના અને દરેક ખ્રિસ્તી આવેલા ચાચાળુ-અનિથિઓને હું મળ્યો છું, અને એકજ દેખણની આસપાસ વિંટળાઈ જયું, મુસલમાનો, હિન્દુઓ, પારસીઓ અને ખ્રીસ્તીઓ જે પરમ માન્યતા એક સરખી રીતે સ્વીકારી રહ્યા હતા તે એ કે ઇશ્વરે પૃથ્વીપર પાતાનો પેગમ્બર ફરીથી મોકલ્યો છે, તે પયગમ્બર તે બહાઉલાહને છે. અને તેમના દ્વારા જે મહાન સંદેશ પ્રભુએ પાઠવ્યો છે તે પ્રભુઓની એકતા, મનુષ્યોનો બ્રાતૃભાવ, દુનિયાભર શાંતિ, અને સર્વ ધર્મોના આધાર બૂન સિદ્ધાન્તોનું પ્રકટીકરણ-એ છે”

બહાઉલાહનાં ઉપદેશ વચનો.

તેમનો આદેશ.

બહાઉલાહે ઇરાનના શાહને પાતાની અવતાર તરીકે પીછાન આપતાં કહ્યું “સર્વ શક્તિમાન અને પરમપૂજ્ય તારા પ્રભુની ઇચ્છાફાળી વાયુથી ડોકતું આ

પાંદડું છે. પવન પુંકાતાં તે શાન્ત કેમ રહી શકે ?
 બહુ નામી અને બહુ ગુણગામી પ્રભુની ખાતર તે
 હાલ્યા વિના રહી ન જ શકે ? એ પાંદડાને પવન ચાહે
 તેમ હજારે છે, અને તેના અસ્તિત્વનો આધાર સના-
 તન અને સર્વવ્યાપક પ્રભુપર છે. સમસ્ત બ્રહ્માંડમાં
 પ્રભુનું નામ ગવાય અને તેના મહિમાની ઉજવણી
 થાય તેટલા માટે “પ્રભુનાં ફરમાનથી મને બોલવાની
 પ્રેરણા થઈ છે. ખરેખર, તે હયાતુ સર્વાત્મા સમક્ષ
 હું મૃતપ્રાય હતાં, પણ તેણેજ મને
 પ્રેરણા કરી છે. ઉંચ કે નીચ સર્વ
 કોઈ અવગણે એવું પોતાની જોખમદારીથી કોઈ પણ
 બોલી શકે ? જેને સર્વ શક્તિમાન પ્રભુની સહાય
 છે, સનાતન સત્યોને શીખવાડનાર સર્વજ્ઞની જેને
 સહાય છે તે સિવાય કોઈ પણ કદિ પણ બોલી ન
 શકે.”

તેમણે કહ્યું: “પ્રભુનો અને તેના અનુયાયીઓના ધર્મનો યુગ મંડાયો છે, તેની અંખી કાળાતીત સર્વે શ્વરની ઇચ્છા શક્તિથી સ્વર્ગમાંથી થઈ છે અને દુનિયાના મનુષ્યો વચ્ચે એકતા અને એળસાસ વધે એ તેનો ઉદ્દેશ છે. તેને કલેશ અને કુસુંપનું કારણ બનાવશે નહિ. એ દિવ્ય ધર્મ અને તેના ભવ્ય સિદ્ધાંતોમાંથી એકતાની જ્યોતિ પ્રકાશશે, વિશ્વની પ્રગતિ સંવાશે પ્રબલોને તાલીમ મળશે, મનુષ્યને શાંતિનું સિંચન થશે, અને બધા દેશો પર શાંતિનું સામ્રાજ્ય વ્યાપશે. કોઈ પણ ધર્મને તિરસ્કારશે નહિ કે તેની સામે થશે નહિ. પ્રત્યેક મનુષ્ય પોતપોતાની મનની રીતિ અનુસાર પ્રભુની મહત્તાનાં દર્શન કરી રહ્યો છે.”

ઓ ! મિત્રો !”

“દુનિયાના બધા મનુષ્યો સાથે આનંદ અને લાવણ્યથી જ્યવહાર ચલાવો, ખીજમાં ન હોય, અને

તે સત્વ તમારામાં હોય તો તેને તમારી મધુર અને પ્રેમાળ વાણી દ્વારા તેનાં દર્શન કરાવો, સામે જો તેને ઝીલશે વા તેની કંઈ પણ અસર તેની પર થશે તો તમારો હેતુ પાર પડ્યો સમજજો. કદાચ તેમ ન બને તો તેની મુન્સફી પર વાત મૂકજો ? તેને જરાયે સતાવશો નહિં પણ તેને માટે પ્રાર્થના કરજો.”

“પૃથ્વીપર વસતા મનુષ્યો ! પ્રભુના ધર્મને માટે તમે આપસ આપસમાં લડશો ઝગડશો નહિ. એ ધર્મનો હેતુ સમસ્ત જગતને પ્રેમ ગાંઠે જોડવાનો છે. પ્રભુશ્રી ડરીને ડગલાં ભરો, અને અજ્ઞાનના આવચણથી દૂર રહો. જે મનુષ્ય પોતાના મનુષ્ય બંધુમાં અને સર્વ સ્થળે પ્રભુની મૂર્તિનાંજ દર્શન કરવા ખાતર આખા જગત ગર પ્રેમભાવ રાખે તેને હજારો ધન્યવાદ છે.”

તેમનાં શિક્ષા વચનો

“ઓ ! પ્રભુ પ્રેમી લોકો ! તમારા સ્વાર્થમાં રચ્ય

પથ્યા ન રહ્યો. જગત પ્રગતિમાન થાય અને પ્રજાઓને તાલીમ મળે તે જોવા ખાતર ઉત્સુક બનો. પવિત્ર અને સુંદર કર્મથી તેમજ સદાચરણી વર્તનથી જગતની ઉન્નતિ સધાય છે. સુંદર કર્મો ધર્મનાં સાચાં સહાયક છે, અને સદ્વર્તનથી તેને મદદ મળે છે. બહાના અનુયાયીઓ ! પવિત્રતાને મજબુત રીતે વળગી રહો. બહાના અનુયાયીઓને જ્ઞાનમાંથી સદાચારમાંથી અને ડહાપણમાંથી સાચી સમૃદ્ધિ સાંપડે છે, સ્વદેશ કે વતનમાંથી નહિ.”

“ઓ પૃથ્વીપર વસતા ધનવંતો ! તમારામાંના જેઓ ગરીબ છે તેઓ મારી સોંપાયલી મીલકત (ટ્રસ્ટ) સમાન છે. તેથી તેઓની રક્ષા તમે કરજો; તમારાં પોતાનાં જ સુખ સાધન શોધવામાં દિનભર રખે મશગુલ રહેતા.”

જ્ઞાન.

જ્ઞાનના સંબંધમાં તેમણે કહ્યું છે; પક્ષીઓને

પાંખ છે તેમ મનુષ્યને જ્ઞાન એ પાંખ સમાન છે. તે તેને ઉંચે ચઢવાની નિસરણી છે. દરેક મનુષ્ય જ્ઞાન મેળવવાની ફરજ છે, પણ એ જ્ઞાન એવું હોવું જોઈએ કે જેથી જગતના લોકોનું હિત સધાય. એ જ્ઞાન શબ્દોથી શરૂ થઈ શબ્દોમાં પૂરું થાય એવું ન હોવું જોઈએ. વિદ્યા અને કળાના વિશારદોને જગતના લોકોમાં ઉંચું સ્થાન છે. મનુષ્યનો ખરો ખજાનો જ્ઞાન છે. માન, વૈભવ, આનંદ, સુખ અને શાંતિ મેળવવાનું સાધન જ્ઞાન છે.”

“મનુષ્યની ઉન્નતિનો આધાર શ્રદ્ધા હોવાથી, પવિત્રતા, બુદ્ધિ, અને કર્મપર છે. અજ્ઞાન, અશ્રદ્ધા, અસત્ય અને સ્વાર્થમયતાથી તેની અધોગતિ થાય છે.”

દયામય પ્રભુના ગુણોથી જ્યાં સુધી મનુષ્ય તરબોળ થયો નથી ત્યાં સુધી તે મનુષ્ય તરીકે ઓળખાવાને યોગ્ય નથી. પાસે પૈસો હોય, વિદ્યા કે વૈભવ હોય કદા હોય તેથી તે કંઈ મનુષ્ય નથી.”

ફરજીઆત કેળવણી.

ફરજીઆત કેળવણી સંબંધમાં તેઓ કહે છે: “સર્વજ્ઞ પ્રભુનો હુકમ છે કે બધાએ પોતાના બાળકોને કેળવણી આપવી જોઈએ. પોતાનાં પુત્ર તેમજ પુત્રીને લાખતાં વાંચતાં આવડે અને તઓ ‘વર્મશાસ્ત્રી’ શીખે એવી કેળવણી દરેક પિતાએ આપવી જોઈએ એવું પ્રભુનું ફરમાન છે. આ ફરમાનની અવગણના કરનાર ધનવાન પાસેથી તેનાં સંતાનની કેળવણી પૂરતી રકમ વસુલ કરવાનો હકક (અધ્યાત્મ સભાના ટ્રસ્ટીઓને છે. ગરીબ પિતાનાં સંતાનોને કેળવણી આપવાનો ભાર અધ્યાત્મ સભાને શીર છે. દુઃખી અને દર્દીનું વિરામ પામે તેટલા ખાતર અધ્યાત્મ સભાની યોજના કરવામાં આવી છે.”

ધંધા.

ધંધાના સંબંધમાં તેઓનું ફરમાન છે “વ્યાપાર, કાળ કે એવા કેઈ બીજા ધંધામાં લાગી જવું. એ ?

તમારામાંના દરેકની ફરજ છે. તમારો ધંધો અને ઇશ્વર પૂજા એ બેમાં કશો ફેર નથી.”

“આગસમાં તમારો સમય વ્યતીત કરતા નહિ. જેથી તમને અને બીજાઓને પણ લાલ થાય એવું કંઈ પણ કામ કરતા રહો. “જે મનુષ્ય બીજા માગતો બેસી રહે છે તે ઇશ્વરની નજરમાં અધમમાં અધમ છે”

લગ્ન.

બ્રહ્મચર્ય અને સંન્યાસ ઉત્તેજનપાત્ર નથી, જ્યાં જ્યાં બની શકે ત્યાં બધાએ લગ્ન તો કરવાં જ જોઈએ. એક પત્નીવ્રતની તો બધાને જ લલામણુ છે.

બહાઉદ્દાહના શબ્દોમાં “બધા સાધુઓએ અને સંન્યાસીઓએ એકાંત છોડી આજે બહાર નીકળી પડવું જોઈએ, એટલે કે, સમાજમાં ધુમતા થઈ જવું જોઈએ અને પોતાને અને બીજાઓને જેથી લાલ થાય એવી પ્રવૃત્તિમાં જોડાઈ જવું જોઈએ. લખ અને અલખ પરમાત્માના ગુણાનુવાદ ગાવાને સંતાનો

જન્મે એટલા માટે લગ્નમા જોડાવાની બધાને છૂટ છે”

મધપાન નિષેધ.

બધી બાબતમાં બહાઇ ધર્મીઓએ સંબંધી થવું જરૂરનું છે. દારૂ વગેરે બધી જાતનાં વ્યસનથી દુર રહેવું જોઈએ. અફીણ કે એવા ખીજા માદક પદાર્થ વાપરવાની સખ્ત મનાઈ છે. જુગાર ત્યાજ્ય છે. તમાકુનો ઉપયોગ કરવાની પણ છૂટ નથી.

એક ભાષા.

‘એક ભાષા’ના સંબંધમાં તેમનું ફરમાન છે કે પૃથ્વીના બધા રાજાઓએ અને રાજનીતિજ્ઞોએ મસલહત કરી હાલમાં પ્રચલિત ભાષાઓમાંથી એકને અથવા તે કોઈ નવીન ભાષાને ‘એક ભાષા’ તરીકે પસંદ કરવી જોઈએ; અને દુનિયાની બધી શાળાઓમાં ભણતાં બાળકોને તેનું શિક્ષણ આપવું જોઈએ. લખાણની ભાષા સંબંધમાં પણ તેજ પ્રમાણે થવું જરૂરનું છે. બધા લોકો એક ખીજાની બોલવાની અને લખ-

ધાની ભાષાથી વાકેફ થવા જોઈએ. એમ થશે એટલે આખી પૃથ્વી એક દેશ સમાન થશે. એક ભાષા બોલાય એ એકતાને મારે પરમ જરૂરનું છે. વળી બાળક પોતાની જન્મ ભૂમિમાં બોલાતી ભાષા જાણે તે પહેલાં ‘એક ભાષા તેણે જાણવી જોઈએ.’”

શાંતિનું સામ્રાજ્ય.

શાંતિના સામ્રાજ્ય સંબંધમાં તેમનું કહેવું છે કે “દુનિયાનું લલું થાય, પ્રજાઓ સુખી થાય, બધી પ્રજાઓ સમાન ધર્મ પાળે, બધા મનુષ્યો પરસ્પર બંધુભાવથી વર્તે, મનુષ્ય મનુષ્ય વચ્ચે પ્રેમ અને એકતાની ગાંઠ મજબુત બને, ધર્મભેદ ઓગળે અને જાતિભેદ નષ્ટ થાય-આ બધું અમે માર્ગએ છીએ અને તેમ જરૂર જનશે. આ બધા વિના કારણના કલ્પના અને ખુન ખાર લડાઈઓ શાંત થશે, અને ‘શાંતિનું સામ્રાજ્ય’ ચારે તરફ ફેલાશે. કલ્પનાઓ અને ખુના મરડીનો અંત આવવો જોઈએ, અને બધાં

મનુષ્યોએ જાણે તેઓ એકજ કુટુંબનાં સગાં સહોદર હોય એમ વર્તવું જોઈએ.....મનુષ્યે પોતાના દેશને માટે અભિમાન ધરવા કરતાં પોતાના મનુષ્ય ભાઈને ચાહવામાં અભિમાન ધરવું જોઈએ.”

તેઓ ખુદી રીતે કહે છે કે “મનુષ્ય જાતિનું સર્વ રીતે સંરક્ષણ થાય તેટલા ખાતર ‘શાંતિનું સામ્રાજ્ય’ સ્થાપવાની અમારી સર્વને આજ્ઞા છે. દુનિયાના રાજમહારાજોએ સાથે મળી આ ઉદ્દેશ ને ખર લાવવા પ્રયત્નશીલ થવું જોઈએ. તેથી જગતનું રક્ષણ થશે, અને સલાહસંપ વધશે. તેથી મનુષ્ય શક્તિ વિકાસ પામશે, અને દેરી તેજનાં વહાણાં વાશે. પ્રભુના સેવકોના સુખને માટે બધા એમ વર્તે એવી પ્રભુ પ્રત્યે અમારી પ્રાર્થના છે.”

રાજ્ય ભક્તિ.

ખાહાઈઓ જે જે દેશમાં વનતા હોય તે તે દેશમાં પ્રચલિત કાયદાઓને માન આપી તેઓ રાજ્ય

લકત બની રહે એવું તેમને બહાઉદ્દાહનું ફરમાન છે. તેઓ કહે છે. “દરેક દેશમાં કે રાજ્યમાં વસનાર કોઈપણ બહાઈ ધર્મીએ પોતાના દેશ કે વિભાગની સરકાર પ્રત્યે નિમકહલાલીથી, વિશ્વાસથી અને સચ્ચાઈથી વર્તવું. તેથી દુનિયાનાં લડાયક લશ્કરો શાંતિનાં સૈન્યમાં ફેરવાઈ જશે, અને મનુષ્યોમાંથી લાંચ, રૂસ્વત અને કજીઆ કંકાસ અંતર્ધાન થશે.”

અબદુલ બહાનાં ઉપદેશ વચન.

“પૃથ્વીના માનવીઓ પ્રભુમય જીવન ગાળતા બને, અજ્ઞાનીઓનો અજ્ઞાન અધિકાર દૂર થાય, અશિક્ષિતો પણ પ્રભુ દરબારનું રહસ્ય જાણે, તેઓ જ્ઞાનના અમૃત ઝરણામાંથી ચાંચ બોળતા થાય, જંગલી પોતાના જંગલીપણાને છોડી દે, ઘાતકી ક્ષમાના પાઠ શીખે, અને દયા શૂન્ય મનુષ્યો આદર્શ શાંતિનું સ્મરણ કરતા થાય, એ બધાને માટે આત્માને કેળવવો અને ધર્મનીતિને સતેજ કરવી એ

પ્રભુના અવતારનો ઉદ્દેશ છે. એ દિવ્ય અંશો મનુ-
ષ્યમાં ખીલી રહ્યા હોય નહિ તો અવતારનું અવતરવું
નકામું છે, અને સત્યના સૂર્યનાં તેજ પણ મિથ્યા
નીવડે. ”

“ ખુદાઈ નૂર હર વિશ્વહર ચમકે, અને એ
નૂર દ્વારા આસુરી પ્રકૃતિ તજ દેવી સંપત્તિવાળો થાય
એવી તાલીમ મનુષ્યના આત્માને આપવા અવતારો
પ્રકટે છે. મનુષ્યનાં હૃદય અને આત્માને આકર્ષનાર
પ્રેમ એ ચુંબક છે, તેથી મનુષ્યના હૃદમાં પ્રેમનાં
કીરણ પ્રકટી તેમને ચોમેર ફેલાવવાં એ હેતુની સિદ્ધિ
વાસ્તે ઈશ્વરનો અવતાર થાય છે. એ સત્ય બધા
પયગમ્બરોએ ઉપદેશ્યું છે.....એ સત્યનો પ્રચાર
જ્યાં સુધી દુનિયાહરમાં થાય નહિ, ત્યાં સુધી
આપણે આપણા સર્વનો લોગ દઈને, અને જરૂર
પડે તો પ્રાણની પણ આહુતિ આપીને પ્રભુના સેવકો
તરીકે કામ કરવા મંડી પડવું બોધ્યું.....એ

સત્યનો પ્રચાર કરવાને ખરી કુચી પ્રેમ છે. સત્યનો ખરો અર્થ પ્રેમ છે, અને અસત્યનો અર્થ દ્વેષ, કંકાસ અને તિરસ્કાર છે. પ્રેમ સિવાય અંધું માત્ર ઉપર ઉપરનાં મોંઢાના શબ્દો છે. આ ધર્મ તો કર્મનો છે અને શબ્દનો નથી.

“ઓ માનનીય ! મનુષ્ય જગત દેવી અને, જગતના પ્રપંચમાં પચી રહેલા પવિત્ર અને. અજ્ઞાનીઓ જ્ઞાની અને, નાપાક પાક અને, દુનિયાના સર્વ મનુષ્યો વચ્ચે પરસ્પર એકતા, સુસંવાદ, અને પ્રેમની ગાંઠ બંધાય, આવશ્યક સંપન્ન સામ્રાજ્ય ફેલાય, અને અનાવશ્યક કુસંપનાં મૂળ છેદાઈ જાય, અને પરિણામે શાશ્વત સુખી અને શાંત જીવન ઝળકી નીકળે—એટલા ખાતર બધા પયગમ્બરોના પૃથ્વીપર અવતાર થયા છે.”

“વિદ્યમાન જગત સંબંધમાં વિચાર કરો. એકતા, અનુરાગ, અને પરસ્પર શાંતિભર્યા વ્યવહારપર જીવન

દોરીનો અધાર છે, અને ટૂટ અને કળુઆ કંકાસમાં મૃત્યુ છે.”

“બધાં જીવતરફ નજર કરો, અને તમને જણાયે કે જૂદાં જૂદાં તત્વોના મિશ્રણથી દરેક સ્થૂલ શરીર બંધાયું છે. એ તત્વોની એકતામાં જ્યારે ટૂટ પડે છે, ત્યારે સ્થૂલ શરીર મૃત્યુ પામે છે, તેનો નાશ થાય છે.”

“એકતાનો સિદ્ધાંત જો કે હજારો વર્ષ જેટલો જૂનો છે, છતાં પૃથ્વીપર એ એકતા પૂર્ણતાની ટોચ પહોંચે એવો સંભવ પહેલાં ઓછો હતો; તેને પૂર્ણતાએ પહોંચવાને જોઈતાં સાધનની તે સમયમાં ખોટ હતી, અને પૃથ્વીના પાંચે ખંડો વચ્ચે પરસ્પર સંબંધ અને વ્યવહાર તે વખતે નહોતો થતો. વળી એકજ ખંડના લોકો વચ્ચે વિચારોની આપ લે કરવાની પણ મુશ્કેલી હતી. આમ હોવાથી એકજ સ્થળે દુનિયાના બધા લોકો વચ્ચે પરસ્પર વ્યવહાર

ચાલે, એકતા જામે, અને વિચારોની આપ લે થાય એ તે વખતે બનવા ભેગ નહોતું. હાલમાં પરસ્પર સંબંધમાં આવવાનાં સાધન અનેક ગણાં વધ્યાં છે, અને પાંચે ખંડો જાણે એકજ દેશ સમાન હોય એવી સ્થિતિ પ્રાપ્ત થઈ છે.”

તેઓ જણાવે છે કે “જો કોઈ મનુષ્યના વર્તનથી બીજાના હૃદયને સંતાપ થાય કે બીજાનો આત્મા ખીન્ન થાય તો જમીનપર બે પગ લઈ ચાલવા કરતાં પૃથ્વી માર્ગ કરે તો તેણે તેમાં સમાઈ જવું બહેતર છે. જો કોઈપણ મનુષ્ય અંતરમાં પોતાના મનુષ્યલાઈનું અહિત કરવાની વૃત્તિ જન્મે, તો તેનું જીવ્યું સર્વ અવૃથા છે કેમકે એવા મનુષ્યનો અભાવ તેના અસ્તિત્વ કરતાં, તેનું મૃત્યું તેના જીવન કરતાં વધારે ચઢીઆતું છે.”

“તેથી મારી સલાહ તમને એવી છે કે બધા મનુષ્યો પ્રત્યે સમભાવ દર્શાવવા, અને તેમની સાથે

વ્યવહારમાં પૂર્ણ પ્રેમથી કામ લેવા તમારાથી અને તેટલા પ્રમાણમાં વધારે ને વધારે પ્રયત્નવાન થજો. જાતીય, દેશીય, ધાર્મિક, કોમી, રાજકીય, વ્યાપારિક, ઔદ્યોગિક, અને કૃષિ વિષયક લેહોને લીધે પરિણમતા દ્વેષકે ઇર્ષ્યાને તમારામાંથી ખીલકુલ દુર કરજો, અને તોજ તમે મનુષ્યનાં રચેલાં બંધનોમાંથી મુક્ત થઈ સમસ્ત મનુષ્ય જાતિ માટે એકતાની ઇમારતનો પાયો નાંખશો. બધા દેશો એકજ દેશ સમાન છે, અને બધી પ્રજાનાં મનુષ્યો પ્રભુ પિતાનાં એક સરખાં બાળકો છે.”

તેઓ કહે છે: “એકતા અને મિત્રતાનાં કારણોને ખુબ સેવજો. દરેક વસ્તુના મૂળમાં પ્રભુનો પ્રેમ હોવો જોઈએ. દિવ્ય પ્રભુ પ્રેમથી આપણે એક બીજાને આહુતા થવું એ સૌથી પરમ મંત્ર છે. પ્રભુના પ્રેમ સિવાય બીજી કોઈ પણ ચીજ માટે ‘પ્રેમ’ એ શબ્દ સંજ્ઞા કદિ વપરાતી નથી. પ્રભુ પ્રેમ સિવાયનો પ્રેમ

હુદ્ર પ્રેમ છે, અને તેનો સંબંધ મનુષ્ય જગત સાથે નહિ, પણ પ્રાણી જગત સાથે છે. પ્રભુ પ્રેમનો અર્થ પ્રભુનાં બાળકોને ચાહવાં એ છે, અને એવો પ્રભુ પ્રેમ રાખવો એ મનુષ્ય હોવાનું લક્ષણ છે. પ્રભુની ઇચ્છાને આધીન રહી વર્તવા સિવાય મનુષ્યને બીજી કોઈ કર્તવ્ય નથી. ગાઢ પ્રેમમાં હંમેશાં એક બીજાની સાથે રહેનાર ઘણા મનુષ્યોનો પ્રેમ આખરે શત્રુતામાં ફેરવાઈ જાય છે, તેનું કારણ એ છે કે તેમનો પ્રેમ હુદ્ર હોય છે અને પ્રભુ પ્રેમની સાથે કોઈ પણ વ્યતના સંબંધ વિનાનો હોય છે.”

એક ચાત્રાણુને અબદુલ્લ બહાએ એક વખત આ પ્રમાણે કહ્યું; “આપણે આજે જે આરબ લોકોને મળ્યા તેમનામાં સંસ્કૃતિ કે જ્ઞાનનો છાંટો નથી. પોતાના આગળ બીજા બધાને તેઓ તુચ્છ સમજે છે, અને કેળવણીના સંસ્કાર તેમનામાં આવે એ બહુ જ દુર્લભ છે. યુરોપના લોકો જ્યાં આરબ

લોકોને જૂએ છે ત્યારે તેઓ કહે છે, અને તેઓ કહે છે તે ખરૂં પણ છે, કે આરબ લોકો કેવળ બીન સંસ્કારી પ્રભ છે. પણ એ લોકો પોતાને સ્વતાંત્ર સમજે છે. એવીજ રીતે જેઓ પોતે પોતાને સંસ્કૃતિવાળા સમજે છે તેઓ ભલે કહે કે આ ધાર્મિક વિષય સંબંધમાં તેમને કશું, દેવા દેવા નથી. પણ જેઓએ આધ્યાત્મિક વિષયમાં ચંચૂપાત કર્યો છે, તેઓ ખરી વાત જાણે છે અને તેમને જણાય છે કે તેઓમાં આત્માના ઉજ્જેશની ન્યુનતા છે. સંસ્કૃતિ જે શરીર છે, તો અધ્યાત્મ એ આત્મા છે. આત્મા વિનાનું શરીર ગમે તેટલું સુંદર હોવા છતાં કશા કામનું નથી.”

ગોરા કાળાના ભેદ સંબંધે અબદુલ ખડા કહે છે. “ગોરા અને કાળા વચ્ચે કશો ભેદ ન હોવો જોઈએ. બધાં એક ઇશ્વરનાં સંતાનો છે. એકજ ઇશ્વરે બધાંને પેદા કર્યાં છે. ઇશ્વરના રાજ્યમાં યોગ્ય કે કાળું

નથી. પવિત્ર હૃદય, પછી ભલે તે ગોરાનું હોય કે કાળાનું હોય, પણ તે શ્રેષ્ઠ છે. મારે એક નોકર હતો. તેનું નામ અસ્પન્દીઆર હતું. તે સો ગોરા કરતાં વધારે સારો હતો. તે સ્વભાવે આનંદી; નિમકહલાલ અને પ્રમાણિક હતો. તેની બુદ્ધિ એટલી તો વીક્ષ્ણ હતી કે આપણને છક કરે.”

“જાતીય ભેદનો સવાલ બહુ શોક ઉપજાવે એવો છે. કાળા ગોરાને ધિક્કારે છે, અને ગોસ્ટ કાળા તરફ અવિશ્વાસની નજરે જુએ છે. તમે એવો કશો ભેદ ગણતા નથી એમ તમારે બતાવી આપવું જોઈએ એ ભેદ કાયમ રહેશે તો બન્ને જાતીને માટે ખેદ-કારક પરિણામ આવશે.”

તેઓએ કહ્યું છે કે “આપણા આત્માની આંખ ખોલતો જોઈએ કે નથી આપણે સર્વસ્થળે પ્રભુનાં દર્શન કરી શકીશું. આપણને ઘરેક ચીજ પ્રભુમય જણાવે.”

“જ્યારે આપણે કોઈ મનુષ્ય તરફ દ્રષ્ટિ કરીએ ત્યારે આપણે તેનામાં રહેલા આત્મા તરફ નજર માંડવી જોઈએ. તે પ્રભુનું સંતાન છે, અને તેના પર પ્રભુની માલિકી છે. એમ પ્રભુ સાથે તેને સંબંધ છે, એવી દ્રષ્ટિથી આપણે જોવું જોઈએ. તેના દોષ કે અપૂર્ણતા તરફ નજર ન કરતાં તેના જીવનને ટકાવી રાખનાર તેના અંતર્ય આત્મા તરફ જોવું જોઈએ.”

“તેથી, જ્યારે આપણે કોઈ મનુષ્યને જોઈએ, તેના તરફ પ્રેમ દર્શાવીએ, અને તેને વખાણીએ ત્યારે તેનામાં રહેલા ઇશ્વરના પ્રભાવને આપણે વખાણીએ છીએ.”

“આપણે ઐક આયના તરફ જોઈએ, તેને વખાણીએ. અને કહીએ ‘અહા ! તે કેટલો બધો તેજસ્વી છે ! પણ આયનો પોતે અંધકારરૂપ છે. તેજને ઝીલી તેનું પ્રતિબિંબ પાડે છે તેથી તે આપણને તેજસ્વી લાગે છે. તેના પર જો મેલનાં પડ હોય

તો તેનું પ્રતિબિંબ સાવ ચોકખું પડશે નહિં...”

“આપણે આપણું હૃદય સ્વચ્છ અને પવિત્ર બનાવવાનો પ્રયત્ન હમેંશાં કરવો જોઈએ, એટલે તેમાંથી આત્માનાં તેજનાં ચોકખાં કિરણ પ્રતિબિંબ રૂપે ફેલાતાં થશે.”

તેમની સલાહ છે કે “દ્વેષ અને તિરસ્કારનો છાંટો રહેવા ન પામે એવું પવિત્ર અને શુદ્ધ હૃદયને બનાવવું જોઈએ, અને મનુષ્ય જગત પ્રત્યે સારી નિષ્ઠા, સમાધાની, ન્યાય અને પ્રેમથી વર્તે એવા સંસ્કાર તેમાં જગાડવા જોઈએ. આમ થશે એટલે પૂર્વ અને પશ્ચિમના લોકો બે પ્રેમીઓની માફક એકમેકને ભેટતા થશે, મનુષ્ય જગતમાંથી વેરભાવ નાશ પામશે, અને શાંતિનું સામ્રાજ્ય સ્થપાશે.”

તેઓ કહે છે કે જ સત્ય જીવન જીવનાર, પરમ શ્રદ્ધાળુ, ન્યાયી શાંતિપ્રિય, અને ધર્મરાશિ-શુભ છે તેને તમે સ્વર્ગના ફલ સમાન બાણુજો.”

“જે આ દુનિયાની દુઝામાં રચ્યો પચ્યો રહેતો હોય, જેનામાં સત્યનો કે ત્યાગનો અંશ ન હોય જે ઇશ્વરથી વિશુદ્ધ હોય, જે ભજન કીર્તન કરતો ન હોય તેને અંધકારના વૃક્ષ સમાન જાણજો. ઇશ્વર એક છે એમ કહેવું તેમાં કંઈ સાચી માન્યતા સમાતી નથી. મનુષ્ય દેવી લક્ષણવાળો બને એજ સાચી માન્યતાનો અર્થ છે. એ જ્ઞાનથી છવાયેલો મનુષ્ય જ્ઞાની થાય; બેઠરકાર પોતાના અંતરના અવાજને ઓળખતો થાય; નિદ્રામાં સૂતેલો જાગત થાય; જગતના પ્રપંચમાં પચી રહેલો સ્વર્ગ મુખને શોધતો બને; આસુરી સંપત્તિવાળો દૈત્તી સંપત્તિથી વિભૂષિત બને—આ બધાનો અર્થજ સાચી માન્યતા છે.”

‘ઇશ્વરને રસ્તે મનુષ્યે પોતાની જીવન મુસાફરી કરવી જોઈએ એમ હું તેથીજ કહું છું. અહોરાત્ર તેણે વંધારે ને વંધારે સારા બનવાને પ્રયત્નવાન થવું જોઈએ, તેની આસ્થા વંધારે ને વંધારે દ્રઢ થવી જોઈએ

તેના સદ્ગુણો વધારે ને વધારે ખીલવા જોઈએ, તે વધારેને વધારે ઇશ્વરાભિમુખ થવો જોઈએ, અને તેનામાં પ્રેમાગ્નિ વધારે ને વધારે પ્રજ્વલિત થવો જોઈએ. આમ થવાથી તે દિનપર દિન આગળ વધશે. આગળ ન વધવું એ પાછળ પડવાની નિશાની છે. ઉડતું પક્ષી ઉંચે ને ઉંચે ચઢતું જાય છે. તે ઉડતું બંધ રહે છે કે જમીનપર આવે છે.” “સ્વાર્થને સંતોષવા ખાતર પાર્થિવ ઇચ્છાઓનો જન્મ તમારા અંતરમાં થવા દેશો નહિ, કારણ કે અધ્યાત્મ જ્ઞાનની ટોચેથી તમને નીચે ઘસડી પાડવાને એકજ પાર્થિવ ઇચ્છા બસ છે. આત્મા પંખી સમાન છે. જ્યારે પંખી આકાશમાં ઉડે છે ત્યારે તે હંમેશાં ઉંચે ને ઉંચે ગતિ કરે છે, ક્ષુદ્ર વિષય લાલસા એ પારથી સમાન છે. ઉડતા પંખીને કેવી રીતે જાળમાં પકડું એનું તે હંમેશાં ચિંતન કરે છે. જેમ હવામાં વિચરતા પંખીને પારથી તાકે છે અને નીચે જમીનપર પટકે છે, મનુષ્યના અંતરમાં ઉદ-

વતી તેવી રીતે ક્ષુદ્ર વિષય લાલસા આત્માને અધો-
ગતિને રસ્તે પટકે છે. પંખીને નીચે પડવાને પાર
ધીનું એકજ તીર તેની એકજ ગોળીબસ છે. આત્મા
પરત્વે આ તીર, તે આ જગતના વિષયોનો મોહ
એના પ્રપંચાત્મામક વ્યવહાર, એની ક્ષુદ્ર લાલસાઓ
અમે એનાં ક્ષુદ્ર માન અકરામ માટેની ઘડમથલ
સિવાય બીજું કશું નથી.”

“હરેક રસ્તે ક્ષુદ્ર વિષય લાલસા રૂપી પારધી
પંખીને ઉંચે ચઢતાં અટકાવશે, અને
તેથી તમારે દીનભાવે પ્રભુ પ્રાર્થના કરવી જોઈએ કે
“હે પ્રભુ ! મને મારા પોતાનાથી બચાવો ! મારા
આત્માને માત્ર અંતરમાં ઉદ્ભવતી ક્ષુદ્ર વિષય લાલ-
સાઓથી બચાવો !”

સાચો ધર્મ.

સત્ય જીવન જીવવું.

કોઈને લેશપણ પીડા ન આપવી; પરસ્પર જગ-
રથી ચાલવું.

બધા મનુષ્યો 'પ્રત્યે માયાળુ વર્તન રાખવું',
અને તેમને અંતરના ઉમળકાથી આહવાં.

કદાચ દુઃખ પડે કે વિરોધ જાગે, તોપણ સહન
કરવું અને તેમ કરતાં બની શકે તેટલા પ્રમાણમાં
માયાળુ બનવું, એટલુંજ નહિં પણ ઉપરાંત, સર્વપર
પ્રેમ રાખવે.

ભારેમાં ભારે નુકશાન થાય તોપણ આનંદમાં
રહેવું, કેમકે વિપત્તિ એ પ્રભુના તરફની બક્ષીસ છે.

ખીજાઓની ભૂલ સંબંધમાં મૂંગા રહેવું, તેમને
માટે પ્રાર્થના કરવી, તેમને મદદ કરવી, અને આપણા
માયાળુ વર્તનથી તેમની ભૂલ સુધારવી.

હંમેશા ગુણગ્રાહી બનવું, દોષ દ્રષ્ટિ જરા પણ
ન રાખવી. માણસમાં દશ ગુણ હોય અને એક દોષ
હોય તો દશ ગુણને જોવા. પણ એક દોષ તરફ આંખ
મીંચવી જો તેનામાં દશ દોષ હોય અને એક ગુણ હોય
તો ગુણ તરફ નજર કરવી પણ દશ દોષ તરફ ખીલકુલ ન જોવું.

કોઈનું કદિ બુઝું ન બોલવું, પછી ભલે તે આપણે દુશ્મન હોય.

બીજાના દોષ સંબંધમાં કોઈ આપણા આગળ બોલે તેને ઠપકો આપવો.

બીજાનું કલ્યાણ થાય એ રીતે આપણું બધું કામ કરવાં. આપણા પોતાનાથી અને દુનિયાથી આપણું હૃદય પર રાખવું.

નમ્ર બનવું.

એક બીજાની સેવા કરવી અને આપણા મનુષ્ય-ભાઈથી આપણે ઉતરતા છીએ એમ સમજતા થવું.

બધાં શરીર-દેવળોમાં એકજ આત્મા રૂપ બનેા કારણે એક બીજા પ્રત્યે જેમ જેમ વધારે ને વધારે પ્રેમ રાખતા થઈશું તેમ તેમ પ્રભુની વધારેને વધારે નજદીક આપણે જઈશું. આપણે પ્રેમ, આપણી એકતા, આપણા સેવાભાવ એ શબ્દોમાંજ નહિ પણ કાર્યમાં દેખાવા જોઈએ.

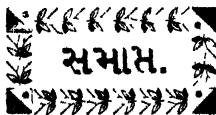
સાવધ બની ડહાપભૂત્રી વર્તવું.

સત્ય પરાયણ બનવું.

આતિથ્ય સત્કાર કરતા થવું.

માન આપતાં શીખવું.

દુઃખી અને દર્દીને દિલાસારૂપ થવું; શોકાતુરને સાંત્વન આપવું; ભૂખ્યાને ભોજન; ભૂંડ્યાને દોરી દ્વારે આણવા; તરસ્યાની તરસ છીપાવવી; દરેકના માર્ગદર્શક બનવું; અધિકારમાં જ્યોતિરૂપ થવું; ખુદાઈ તુરની ઈચ્છાવાળા સર્વને તેની ઝાંખી કરાવવા પ્રયત્ન શીલ થવું.

બહાઈ પુસ્તકો

અગ્રેજી, ફારસી, ઉર્દુ તથા ગુજરાતી ભાષામાં
નીચેને ઠેકાણેથી વેચાતા મળાશે.

બહાઈ હોલ,

૨૬, ફોર્બસ સ્ટ્રીટ, કોટ-મુંબઈ.

સુરત-સ્ટેશન રોડ ઉપર આવેલા શ્રી “મહાશક્તિ”
પ્રિન્ટીંગ વર્ક્સમાં ચંપકલાલ ગીરધરલાલ જરી-
વાળાએ છાપ્યું અને મી. મીરઝા મહેમુદ
સેક્રેટરી બહાઈ એસેમ્બલી એમણે ૨૬,
ફોર્બસ સ્ટ્રીટ કોટ-મુંબઈમાંથી
પ્રકટ કર્યું.

